فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۱۵

فصل نخست: بررسی و نقد نظریه‌های تعریف حق در حقوق اسلامی و آثار فقهی حقوقی آن..... ۱۷

چکیده..... ۱۷
۱. مقدمه..... ۱۸
۲. طرح و بررسی نظریه‌های فقیهان در تعریف حق..... ۱۹
۱.۲. نظریهٔ انتزاع..... ۱۹
۲.۲. نظریهٔ مترادف بودن حق و حکم..... ۲۲
۳.۲. نظریهٔ ملکیت نارس..... ۲۵
۴.۲. نظریهٔ سلطنت عام..... ۲۶
۵.۲. نظریهٔ سلطنت خاص..... ۲۷
۶.۲. نظریهٔ اختصاص..... ۲۷
۷.۲. نظریهٔ اضافهٔ بیانی..... ۲۸
۸.۲. نظریهٔ آثار..... ۲۹
۳. نقد و ارزیابی نظریه‌های فقیهان در تعریف حق..... ۳۰
۴. طرح نظریهٔ مختار در تعریف حق یا نظریهٔ اعتباری..... ۳۱
۱.۴. اعتبارکنندهٔ حق در نظریهٔ مختار..... ۳۲
۲.۴. تفکیک حق از حکم در نظریهٔ مختار..... ۳۴
۵. بررسی اثر نظریهٔ مختار در حق خیار..... ۳۶
۶. نتیجه..... ۴۱

فصل دوم: تأثیر نظریه‌های معناشناسی مفردات آیهٔ وفا در استنباط احکام فقهی حقوقی آن..... ۴۳

چکیده..... ۴۳
۱. مقدمه..... ۴۳
۲. نظریه‌های معناشناسی واژه های وفا..... ۴۴
۱.۲. نظریه‌های معناشناسی واژهٔ وفا..... ۴۴
۲.۲. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی واژهٔ وفا..... ۵۰
۳. نظریه‌های معناشناسی واژه‌های عقد و وفا..... ۵۳
۱.۳. نظریه‌های معناشناسی واژهٔ عقد..... ۵۳
۲.۳. احکام فقهی مستنبط از نظریه‌های معناشناسی واژهٔ عقد..... ۵۹

۴. نتیجه ۶۳

فصل سوم: تأثیر نظریه‌های معناشناسی مفردات آیهٔ ۲۹ سورهٔ نساء در استنباط احکام فقهی آن ٦٥

چکیده ۶۵
۱. مقدمه ۶۵
۲. نظریه‌های معناشناسی مفردات آیه ۶۷
۱.۲. نظریه‌های معناشناسی اکل ۶۷
۲.۲.نظریه‌های معناشناسی لاتأکلوا ۶۹
۳.۲. نظریه‌های معناشناسی باطل ۷۰
۴.۲. نظریه‌های معناشناسی تجارت ۷۲
۵.۲. نظریه‌های معناشناسی تراضی ۷۳
۳. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی ۷۵
۱.۳. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی اکل ۷۵
۲.۳. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی لاتأکلوا ۷۷
۳.۳. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی تجارت ۸۰
۴.۳. احکام مستنبط از نظریه‌های معناشناسی تراضی ۸۱
۴. نتیجه ۸۷

فصل چهارم: تأثیر وجود و فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» در استنباط احکام فقهی روایت لَاضَرَرَ ۸۹

چکیده ۸۹
۱. مقدمه ۸۹
۲. پیشینهٔ و ضرورت تحقیق ۹۱
۳. وجود و فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» در صدور روایت لَاضَرَرَ ۹۲
۴. اعتبار سند روایت لَاضَرَرَ وَ لَاضِرارَ با قید عَلَی الْمُؤْمِنِ ۹۲
۵. اصل در تردید وجود و فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» و نظریهٔ مختار تحقیق در آن ۹۳
۶. فاعل ضرر در توجیه نحوی و اصولی وجود و فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» ۹۵
۱.۶. فاعل ضرر در توجیه نحوی و اصولی فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» ۹۵
۲.۶. فاعل ضرر در توجیه نحوی و اصولی وجود قید «عَلَی الْمُؤْمِنِ» ۹۶
۳.۶. نظریهٔ مختار در فاعل ضرر با فرض وجود و فقدان قید «عَلَی المُؤْمِنِ» ۹۸
۷. نتیجه ۱۰۶

فصل پنجم: تأثیر قید «فی الاسلام» و «فی الناس» روایت لا ضرر و لا ضرار در استنباط مسایل فقیهان ۱۰۷

چکیده ۱۰۷
۱. مقدمه ۱۰۷
۲. وجود و فقدان عبارت «فِی الْاِسْلَامِ» در صدور روایت ۱۰۹
۳. اصل در تردید وجود و فقدان قیدی از قیود روایت ۱۱۰
۴. نظریهٔ مختار در تقدیر عبارت روایت ۱۱۱
۵. تأثیر فقهی وجود قید «فِی الْاِسْلَامِ» در عبارت روایت ۱۱۳
۶. تأثیر فقهی وجود قید «فِی النَّاسِ» در عبارت روایت ۱۱۴
۷. دلایل ترجیح تقدیر عبارت روایت در نظریهٔ مختار ۱۱۵
۸. ایرادات نظریهٔ تحقیق ۱۲۳
۹. پاسخ ایرادات نظریهٔ تحقیق ۱۲۶
۱۰. نتیجه و پیشنهاد ۱۲۷

فصل ششم: بازخوانی نحوهٔ صدور و اعتبار سند روایت نفی ضرر ۱۲۹

چکیده ۱۲۹
۱. مقدمه ۱۳۰
۲. بررسی نحوهٔ صدور روایت نفی ضرر با متن: «لَاضَرَرَ وَ لَاضِرارَ» ۱۳۱
۳. بررسی اعتبار سند روایت نفی ضرر با مفاد: «لَاضَرَرَ وَ لَاضِرارَ» ۱۳۲
۴. بررسی نحوهٔ صدور عبارت «فِی الْاِسْلَامِ» در روایت ۱۳۴
۵. بررسی اعتبار عبارت «فِی الْاِسْلَامِ» در روایت ۱۳۵
۶. بررسی نحوهٔ صدور عبارت «عَلَی الْمُؤْمِنِ» در روایت ۱۳۷
۷. بررسی اعتبار سند روایت با عبارت عَلَی الْمُؤْمِنِ ۱۳۹
۸. نظریهٔ مختار در عبارت «فِی الْاِسْلَامِ» و «عَلَی الْمُؤْمِنِ» روایت ۱۴۰
۹. نتیجه ۱۴۶

فصل هفتم: بررسی مشروعیت قراردادهای نوپیدا در حقوق اسلامی ۱۴۷

چکیده ۱۴۷
۱. مقدمه ۱۴۷
۲. تعریف عقد معین و قراردادهای نوپدید ۱۴۸
۳. پیشینهٔ عقود معین و قراردادهای نوپیدا در حقوق اسلامی ۱۵۱
۴. تقریر محل نزاع فقیهان در قراردادهای نوپیدا ۱۵۴
۵. اصل اولی در مسئله ۱۵۵
۵. نظریهٔ تحقیق ۱۵۹
۶. ادلهٔ اجتهادی نظریهٔ تحقیق ۱۶۰
۷. ادلهٔ ثانوی ۱۶۱
۸. نتیجه ۱۶۱

فصل هشتم: کاربرد آیهٔ تجارت در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا..... ۱۶۳

چکیده..... ۱۶۳
۱. مقدمه..... ۱۶۳
۲. معنای مفردات الفاظ آیه تجارت..... ۱۶۴
۱.۲. معنای لاتأکلوا..... ۱۶۵
۲.۲. معنای اکل مال غیر..... ۱۶۵
۳.۲. معنای بینکم..... ۱۶۶
۴.۲. معنای باطل..... ۱۶۶
۵.۲. معنای بای بالباطل..... ۱۶۷
۶.۲. معنای عن در عن تراض..... ۱۶۷
۷.۲. معنای تجارت..... ۱۶۷
۸.۲. معنای رضایت..... ۱۶۸
۳. نحوهٔ استدلال به آیهٔ تجارت در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا..... ۱۶۸
۴. تأیید وجه استدلال آیه با مفاد حدیث نبوی..... ۱۶۹
۵. نتیجه..... ۱۷۰

فصل نهم: ایرادات کاربرد آیهٔ تجارت در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا ۱۷۳

چکیده..... ۱۷۳
۱. مقدمه..... ۱۷۳
۲. طرح ایراد استثنای منقطع و جواب آن..... ۱۷۴
۳. طرح ایراد تخصیص اکثر یا نسخ و جواب آن..... ۱۷۶
۴. طرح ایراد معنای باطل و جواب آن..... ۱۷۸
۵. طرح ایراد فرار از مقررات امری عقود و جواب آن..... ۱۷۹
۶. طرح ایراد اجمال آیه و جواب آن..... ۱۸۱
۷. توقیفی بودن عقود..... ۱۸۱
۸. طرح ایراد اصل صحت و فساد در عقود و جواب آن..... ۱۸۳
۹. نتیجه..... ۱۸۵

فصل دهم: کاربرد حدیث شرط در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا..... ۱۸۷

چکیده..... ۱۸۷
۱. مقدمه..... ۱۸۷
۲. معنای شرط در نظریه‌های فقیهان..... ۱۸۸
۳. ادلهٔ مشهور فقیهان در معنای شرط..... ۱۹۰
۴. ادلهٔ نظریهٔ غیر مشهور در معنای شرط..... ۱۹۲
۵. ارزیابی ادلهٔ نظریه‌های مذکور..... ۱۹۳

۱.۵. بررسی و ارزیابی قول لغت‌شناسان ۱۹۳
۲.۵. بررسی و ارزیابی دلیل اجماع ۱۹۶
۳.۵. بررسی و ارزیابی دلیل عرف ۱۹۷
۶. نظریهٔ تحقیق در مسئله و ادلهٔ آن ۱۹۸
۱.۶. تبادر ۲۰۰
۲.۶. روایات ۲۰۱
۳.۶. الغای خصوصیت ۲۰۳
۴.۶. ظهور حدیث ۲۰۳
۷. نتیجه ۲۰۵

فصل یازدهم: کاربرد آیهٔ وفا در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا ۲۰۷

چکیده ۲۰۷
۱. مقدمه ۲۰۷
۲. نظریه‌های فقیهان در معنای آیهٔ وفا ۲۱۲
۱.۲. نظریهٔ ارشادی ۲۱۳
۲.۲. نظریهٔ مولوی تکلیفی ۲۱۳
۳.۲. نظریهٔ مولوی وضعی ۲۱۳
۴.۲. نظریهٔ مولوی وضعی و تکلیفی انتزاعی ۲۱۴
۵.۲. نظریهٔ التزام به مقتضای لزوم و جواز عقد ۲۱۴
۶.۲. نظریهٔ تحقیق در معنای أَوْفُوا ۲۱۵
۳. نظریه‌های فقیهان در معنای عقود ۲۱۹
۱.۳. نظریهٔ عهد مؤکّد یا مشدّد ۲۱۹
۲.۳. نظریهٔ عقود خاص مردم ۲۲۰
۳.۳. نظریهٔ عقود غیر متداول فقهی بین مردم ۲۲۰
۴.۳. نظریهٔ عهود ولایت ۲۲۱
۵.۳. نظریهٔ عقود خدا با مردم و عقود مردم با یکدیگر ۲۲۲
۶.۳. نظریهٔ عقود فقهی متداول بین مردم ۲۲۲
۷.۳. نظریهٔ عهود اهل جاهلیت ۲۲۳
۸.۳. نظریهٔ تکالیف الهی ۲۲۳
۹.۳. نظریهٔ میثاق خدا با اهل کتاب ۲۲۴
۴. نظریهٔ تحقیق در معنای عقود ۲۲۴
۱.۴. دلیل نخست: روش مقابله کردن عقد با حل ۲۲۵
۲.۴. دلیل دوم: دلالت الف و لام العقود بر جنس ۲۲۸
۳.۴. دلیل سوم: توقیفی نبودن عقود ۲۲۹
۴.۴. دلیل چهارم: روایت عبدالله ابن سنان ۲۲۹

۵.۴. دلیل پنجم: عدم ثبوت حقیقت شرعی در لفظ عقد ۲۳۰
۶.۴. دلیل ششم. ظهور واژهٔ عقود ۲۳۰
۵. نتیجه ۲۳۰

فصل دوازدهم: بررسی و نقد اشکالات کاربرد آیهٔ أوْفُوا در اثبات مشروعیت قراردادهای نوپیدا ۲۳۵

چکیده ۲۳۵
۱. مقدمه ۲۳۵
۲. پیشینهٔ تحقیق ۲۳۶
۳. طرح اشکال انصراف آیه به برخی عقود و پاسخ آن ۲۳۹
۴. طرح اشکال شک در صحت و فساد عقد و پاسخ آن ۲۴۱
۵. طرح اشکال انصراف ادله به مسببات و پاسخ آن ۲۴۳
۷. طرح اشکال تخصیص اکثر و پاسخ آن ۲۴۶
۷. طرح اشکال استعمال لفظ در بیش از یک معنا و پاسخ آن ۲۵۱
۸. طرح اشکال مجازیت عقود و پاسخ آن ۲۵۲
۹. اشکال اجمال آیه و جواب آن ۲۵۳
۱۰. طرح اشکال توقیفیت عقود و پاسخ آن ۲۵۳
۱۱. طرح اشکال عدم انطباق عهد موثق با هر عقدی و پاسخ آن ۲۵۵
۱۲. طرح اشکال عدم انطباق معنای عقود با عقود فقهی و پاسخ آن ۲۵۷
۱۳. نتیجه ۲۵۸

فصل سیزدهم: تعارض معنای تصرف ذوالخیار در روایات و راه‌حل آن ۲۶۱

چکیده ۲۶۱
۱. مقدمه ۲۶۲
۲. تعارض معنای تصرف ذوالخیار در اقوال فقیهان ۲۶۴
۳. نظریهٔ تحقیق در معنای تصرف ذوالخیار ۲۶۹
۴. ادلهٔ نظریهٔ تحقیق در معنای تصرف ذوالخیار ۲۷۰
۵. تطبیق نظریهٔ تحقیق بر روایات مسئله ۲۷۲
۱.۵. واژهٔ حدث ۲۷۲
۲.۵. واژهٔ رضا ۲۷۵
۳.۵. ترکیب ادبی روایت ابن رئاب ۲۷۸
۶. تطبیق نظریهٔ تحقیق با اقوال فقیهان در مسئله ۲۸۴
۷. نتیجه ۲۸۵

فصل چهاردهم: توجیه فقهی تصرف ذوالخیار در مال انتقال‌یافته از او با نظریه‌های کشف و نقل ۲۸۷

چکیده ۲۸۷
۱. مقدمه ۲۸۷
۲. راه‌حل نخست: توجیه تصرف ذوالخیار با رضایت کاشف و ناقل ۲۸۹
۳. راه‌حل دوم: توجیه تصرف ذوالخیار با فعل کاشف و ناقل مسلم ۲۹۳
۴. راه‌حل سوم: توجیه تصرف ذوالخیار با مانعیت یا عدم مانعیت یک تصرف برای دو عمل حقوقی ۲۹۸
۵. نتیجه ۳۰۶

فصل پانزدهم: روش‌ها و آثار رد ثمن در بیع خیاری ۳۰۹

چکیده ۳۰۹
۱. مقدمه ۳۰۹
۲. تعریف بیع خیاری ۳۱۰
۳. روش رد ثمن تعلیق و توقیت در بیع خیاری و آثار حقوقی آن ۳۱۳
۴. روش رد ثمن توزیع زمانی در بیع خیاری و آثار حقوقی آن ۳۱۴
۵. روش فسخ فعلی در بیع خیاری و آثار حقوقی آن ۳۱۵
۶. روش انفساخ عقد در بیع خیاری و آثار حقوقی آن ۳۱۶
۷. روش اقاله در رد ثمن بیع خیاری و آثار حقوقی آن ۳۱۹
۸. اشتراط فسخ بیع خیاری با رد مبیع توسط مشتری و آثار حقوقی آن ۳۲۰
۹. انواع ثمن در بیع خیاری ۳۲۳
۱۰. صورت اول و آثار حقوقی آن ۳۲۴
۱.۱۰. آثار حقوقی شرط ردّ عین ثمن ۳۲۶
۲.۱۰. آثار حقوقی شرط ردّ اعم از عین و بدل ثمن ۳۲۷
۳.۱۰. آثار حقوقی شرط ردّ مطلق ثمن ۳۲۸
۱۱. صورت دوم و حقوقی آثار آن ۳۲۹
۱۲. صورت سوم و چهارم و آثار حقوقی آن دو ۳۳۱
۱۳. آیا رد ثمن موجب فسخ بیع است؟ ۳۳۳
۱۴. تَبَعُّض صَفْقَه در رد ثمن ۳۳۸
۱۵. مخاطب رد ثمن در فسخ ۳۴۱
۱۶. نتیجه ۳۴۶

فصل شانزدهم: بررسی و نقد نظریه‌های فقیهان در نحوهٔ انتقال ملک در عقود خیاری ۳۴۹

چکیده ۳۴۹
۱. مقدمه ۳۴۹
۲. تقریر محل نزاع در مسئله ۳۵۰

۳. بررسی و نقد نظریهٔ مالکیت مطلق ۳۵۲
۱.۳. نظریهٔ مالکیت مطلق در اقوال فقیهان ۳۵۳
۲.۳. نقد و ارزیابی نظریهٔ مالکیت مطلق ۳۵۵
۴. بررسی و نقد نظریهٔ متزلزل ۳۵۷
۱.۴. نظریهٔ متزلزل در اقوال فقیهان ۳۵۷
۲.۴. ارزیابی نظریهٔ متزلزل ۳۵۹
۵. بررسی و نقد نظریهٔ مالکیت بر عوضین تا انقضای دوران خیار ۳۶۲
۱.۵. نظریهٔ مالکیت بر عوضین تا انقضای دوران خیار در اقوال فقیهان ۳۶۲
۲.۵. ارزیابی نظریهٔ مالکیت بر عوضین تا انقضای دوران خیار ۳۶۳
۶. بررسی و نقد نظریهٔ سه عنصری بودن عقد خیاری ۳۶۳
۱.۶. نظریهٔ سه عنصری بودن عقد خیاری در اقوال فقیهان ۳۶۳
۲.۶. نقد نظریهٔ سه عنصری بودن عقد خیاری ۳۶۴
۷. بررسی و نقد نظریهٔ تفصیل شیخ طوسی ۳۶۴
۱.۷. نظریهٔ تفصیل شیخ طوسی در اقوال فقیهان ۳۶۴
۲.۷. ارزیابی نظریهٔ شیخ طوسی ۳۶۶
۸. نتیجه ۳۷۰

فهرست منابع ۳۷۳